

До:
Висшия съдебен съвет

Копие до:
Министъра на правосъдието
Министъра на електронното управление

СИГНАЛ

във връзка с оптимизация на Единен портал за електронно правосъдие, разработена по проект „Оптимизиране на Единния портал за електронно правосъдие за създаване на условия за повишаване достъпа на граждани и юридически лица до е-правосъдие“.

От:
1. *адв. д-р Гергана Върбанова*, вписана в единния регистър на адвокатите под №1000116090 с електронен адрес за кореспонденция – gergana@varbanova.bg;
2. *адв. Юлиан Дацев*, вписан в единния регистър на адвокатите под № 1700421910; с електронен адрес за кореспонденция – dacev@rdp.bg

Уважаеми госпожи и господа,

В периода от 24.03.2023 г. до 26.03.2023 г. беше извършено надграждане и оптимизация на Единния портал за електронно правосъдие („ЕПЕП“ или „Портала“) в изпълнение на проект „Оптимизиране на Единния портал за електронно правосъдие за създаване на условия за повишаване достъпа на граждани и юридически лица до е-правосъдие“.¹

Вместо заложената в проекта основна цел – *създаване на условия за повишаване достъпа на граждани и юридически лица до е-Правосъдие* и в частност – до ЕПЕП, на практика е постигнат тъкмо противоположен ефект. Преди реализирането на проекта, в съответствие с Правилата за достъп до електронните съдебни дела в ЕПЕП, утвърдени с решение на ВСС по Протокол № 10 от 25.02.2016 г., създаването на профил и достъпа до Портала бяха възможни за всеки чрез подаване на заявление до свободно избран съд, присъединен към ЕПЕП, и използването на потребителско име и парола, като достъп беше възможен от всяко устройство, свързано с интернет и разполагащо с браузър – компютър, таблет, смарт телефон, телевизор, киоск и т.н. След оптимизацията и надграждането, възможността за ползване на Портала е *съществено ограничена* и в момента „регистрацията и достъп до ЕПЕП от потребител се осъществява с квалифицирано удостоверение за квалифициран електронен подпис (КУКЕП) за физическо лице“, като „при достъпване на системата в съответното качество се търси съответствие между посочен в профила идентификатор от съответния тип и

¹ <https://ecase.justice.bg/Home/AboutUs>

идентификатор, вписан в КУКЕП, с който се автентикира като регистриран потребител съответното физическо лице“.²

За да бъде възможно потвърждаването на автентичност онлайн посредством прочитане на уникален идентификатор (ЕГН) от удостоверение за квалифициран електронен подпис, е необходимо такова удостоверение да бъде предварително издадено от доставчик на квалифицирани удостоверителни услуги. За автентикацията е необходимо използването на USB-устройство за сигурно създаване на квалифициран електронен подпис – QSCD (чл. 29 – 31 и Приложение II от Регламент (ЕС) 910/2014 и чл. 17 ЗЕДЕУУ)³, каквито някои доставчици на квалифицирани удостоверителни услуги, вписани в националния доверителен списък, не предоставят доколкото услугата им е квалифицирана, но облачна.

Извършената внезапна и неподозирана промяна на редът за регистрация и средствата за е-идентификация отне съществуващия достъп на голям брой потребители, между които и адвокати. Промяната не ни е известно нито да е била съгласувана с основните потребители на Портала – адвокатите, нито предварително да е била оповестена сред българската адвокатура, за да може (поне) да не бъде така изненадваща и внезапна. Вероятно хиляди български адвокати в началото на седмицата бяха изправени пред проблема след надграждането на ЕПЕП да не могат да осъществят достъп до потребителските си профили и до електронните съдебни дела, по които са ангажирани, защото не могат да удовлетворят променените технически изисквания, вкл. КУКЕП (до сега достъпът до портала се е осъществявал чрез автентикация посредством потребителско име и парола).

Даже и конкретен потребител (вкл. адвокат) да разполага с КУКЕП, записано и съхранявано в устройство за сигурно създаване на подписи (QSCD) то той не би могъл да осъществи процеса по автентикация, както и да използва Портала, от смарт устройство (мобилен телефон, таблет). Новата версия на информационната система е разработена и функционира така, че потвърждаването на автентичността (автентикацията) е невъзможно да се осъществи, без ползването на КУКЕП, записан на смарт-карта в USB-устройство за сигурно създаване на подписи.

Не съществува и възможност електронната идентификация да се извършва чрез използването на *облачен (мобилен) КЕП* или друго средство за автентикация – *ПИК на НОИ или НАП, потребителско име и парола*, в т.ч. с *двуфакторна автентикация*.

По този начин досегашните и бъдещите потребители на Портала, между които адвокати, и физически лица, които са страни по дела или представляват по закон такива страни – юридически лица, както и вещите лица ще бъдат принудени да се обърнат към

² Виж „Ръководство на потребителя“ по Договор № ВСС-5932/05.04.2022 г. (№ ПО-16-1906/05.04.2022 г. на ИО АД) с предмет: „Оптимизиране на Единния портал за електронно правосъдие за създаване на условия за повишаване достъпа на граждани и юридически лица до е-правосъдие“, стр. 19 - <https://ecase.justice.bg/help/eper-manual-public.pdf>

³ Член 3, точка 12 от Регламент № 910/2014 поставя три кумулативни изисквания, за да може един електронен подпис да се счита за „квалифициран електронен подпис“. Първо, електронният подпис следва да е „усъвършенстван електронен подпис“, който съгласно член 3, точка 11 от този регламент трябва да отговаря на изискванията, посочени в член 26 от същия. Второ, подписът следва да е създаден от „устройство за създаване на квалифициран електронен подпис“, което съгласно член 3, точка 23 от този регламент трябва да отговаря на изискванията, предвидени в приложение II към същия регламент. Трето, подписът трябва да се основава на „квалифицирано удостоверение за електронен подпис“ по смисъла на член 3, точка 15 от Регламент № 910/2014. Съгласно тази разпоредба за това е необходимо въпросното удостоверение да бъде издадено от „доставчик на квалифицирани удостоверителни услуги“ и да отговаря на изискванията, предвидени в приложение I към този регламент (в този смисъл решение на Съда на ЕС от 20.10.2022 г. по дело Екофрукт ЕООД с/у Директора на Дирекция „ОДОП“ – В.Търново, С-362/21, т. 43).

конкретни национални доставчици, които предлагат квалифицирани удостоверителни услуги, съвместими с променените функционалности на ЕПЕП.

Стига се до налагане на конкретно техническо решение за подписване с КУКЕП (посредством USB-устройство за създаване на подписи), което непременно трябва да бъде ползвано за целите на електронната идентификация в Портала. Създава се бариера пред различните възможни решения (такива се ползват, например в ССЕВ) и се толерира и фаворизира използването на една технология пред останалите. Титулярите на удостоверенията в тази хипотеза не могат по своя преценка да възложат съхранението на удостоверението си за КЕП на доставчика на квалифицирани удостоверителни услуги (както е при т. нар. „облачен КЕП“).

Не ни е известно каква е съдбата на „Правилата за достъп до електронните съдебни дела в ЕПЕП“, действали до преди два дни, но по всичко личи те да са били заменени от „Ръководство на потребителя“, достъпно на Портала. Установените (незайно от кого, как и при упражняването на каква компетентност) нови правила за регистрацията и достъп до ЕПЕП, водят до неравноправно (дискриминационно) третиране и са предпоставка за нарушаване на свободната конкуренция между специфичните национални технически решения за електронна идентификация в рамките на дадена държава членка. На практика по този начин е възможно да се прилага и нелоялна търговска практика, защото потребителите на облачен КЕП в България надхвърлят 1 000 000 и всички те няма да имат възможност да достъпват ЕПЕП.

По наше мнение, чрез извършените промени потребителите на квалифицираната удостоверителна услуга биват заставени в бъдеще да използват услугата по различна, натрапена им технология, с цел автентикация в ЕПЕП. Или казано по-елементарно, ако едно лице желае да ползва в бъдеще ЕПЕП, трябва да сключи договор, за да му бъде издаден и предоставен КУКЕП, записан на карта и съхраняван в устройство (QSCD).

Изискването да не се третират различно сходните случаи е нарушено при ограничаването на възможността ЕПЕП да се ползва през мобилно устройство. Доколкото за одобрените устройства QSCD не е разработен и не се предлага софтуер, съвместим с операционните системи на смартфони и планшети, всички такива потребители сме третирани *еднакво неблагоприятно*.

Логично е да бъде поставен въпросът кое е налагало възложителят и/или разработчикът (системният интегратор по чл. 7с ЗЕУ), извършил оптимизацията и надграждането на Портала, да не предвидят възможност за е-идентификация със средства, различни от предлаганите от самия него (като доставчик на квалифицирани удостоверителни услуги), вкл. като се осигурят и съществуващите при други портали - ССЕВ, НЗИС и др. възможности.

Законосъобразността на съществуващото положение изрично уточняваме, че не е предмет на настоящия сигнал.

Дружеството, избрано от ВСС за реализиране на проекта по надграждане и оптимизация на ЕПЕП – „Информационно обслужване“ АД, е първият доставчик на удостоверителни услуги в Република България, регистриран с решение №260/27.03.2003 г. на Комисията за регулиране на съобщенията и предлага на пазара именно КУКЕП под търговското наименование StampIT. Със заключителна разпоредба на Закона за електронното управление същото дори е обявено и за „национален системен интегратор“, като на практика така националният законодател му е осигурил една (вероятно заслужена) очевидна преднина.

Касае се за дружество, което през годините е доказвало многократно доброто си име, което сме убедени, че то ще положи нужната грижа, за да съхрани и занапред.

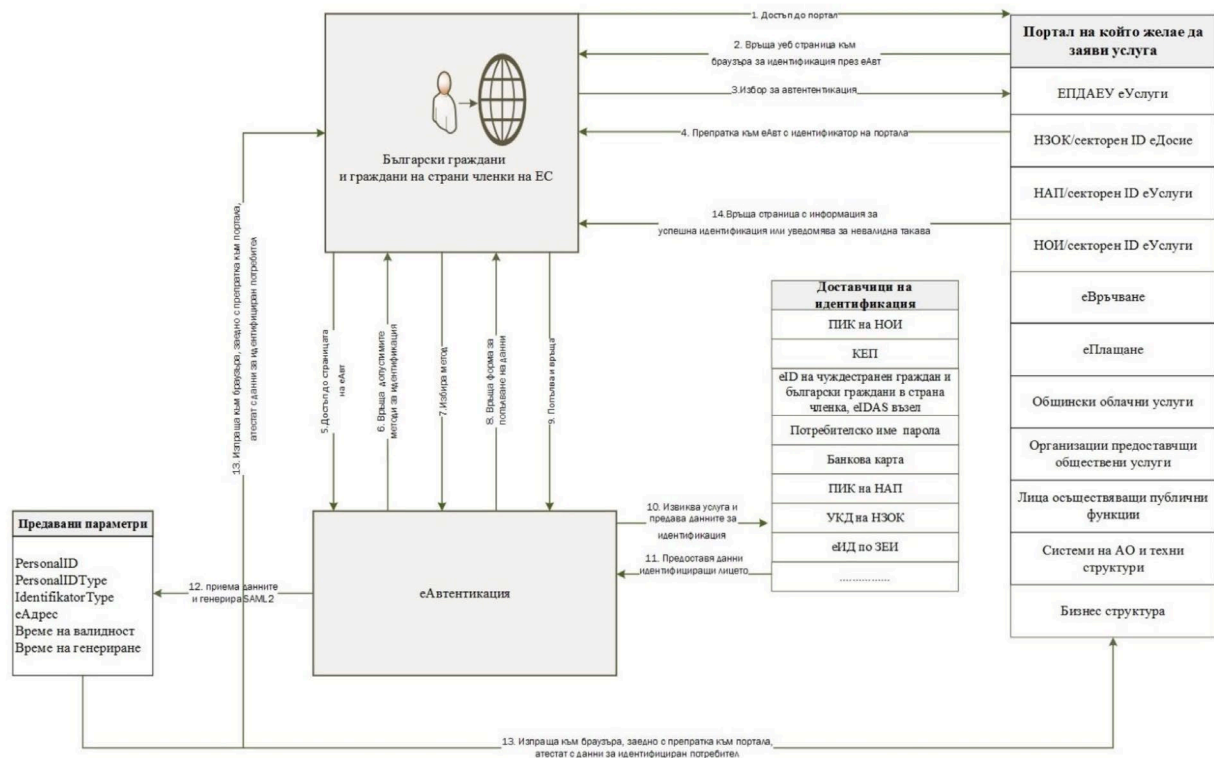
В конкретния случай, при наличие на добра воля и желание, считаме, че проблемът може да бъде отстранен с минимално усилие.

Следва да се припомни в тази връзка, че МЕУ, а преди това – ДАЕУ, са разработили и поддържат *хоризонталната система (модул) за е-Автентикация*,⁴ посредством която централните системи за заявяване на електронно административни услуги и информационните системи на:

- административни органи;
- лица, осъществяващи публични функции;
- организациите, предоставящи обществени услуги;

се интегрират с е-Автентикация по стандартизиран защитен протокол от тип „система-система“ в средата на електронното управление, одобрен от Съвета за интеграция на информационните ресурси и утвърден от Председателя на ДАЕУ. Интеграцията на информационни системи е *задължителна при електронна идентификация* на физически лица, юридически лица и административните органи при заявяване на електронни административни услуги.

Същността на системата за е-Автентикация е подробно разяснена в „Модел на интеграция с хоризонтална система за е-Автентикация“:⁵

Фиг. 1. Модел на взаимодействия със системата за еАвтентикация

Системата за е-Автентикация би могла да бъде успешно интегрирана и с ЕПЕП (по подобие например със Системата за сигурно е-Връчване) и да се осигури значително по-

⁴ <https://e-gov.bg/wps/portal/agency/systems/info-systems/e-authentication>

⁵ Достъпен на https://e-gov.bg/wps/wcm/connect/e-gov.bg-18083/eb6b1b9e-f17d-4ad6-89ac-00dcfcdbde6f8/%D0%9C%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BB_%D0%B8%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F_%D0%B5%D0%90%D0%B2%D1%82_v2_%D1%83%D1%82%D0%B2%D1%8A%D1%80%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%B0+%D0%A1%D0%98%D0%98%D0%A0_Final_v01+%281%29.pdf?MOD=AJPERES или съкратен линк: <https://lega.ly/rehyh>

лесен и икономичен достъп за всички потребители, без при това да се натрапва на потребителите конкретна услуга.

Националният системен интегратор, от друга страна, очевидно е добре запознат с тази функционалност. Видно други реализирани от него проекти (напр. Националната здравно-информационна система на МЗ), потвърждаването на автентичност е решено именно чрез хоризонталната система за е-Автентикация.

По всичко изглежда, че необходимото за тази цел заявление е достъпно на адрес: https://e-gov.bg/wps/wcm/connect/e-gov.bg-18083/1665b379-f587-49c4-adfc-a607bd3c95ae/Заявление_еАвт2.pdf?MOD=AJPERES&CVID=nVYFaxy&useDefaultText=0&useDefaultDesc=0

Чрез хоризонталната система за е-Автентикация, разработена и поддържана от МЕУ (ДАЕУ), обслужваща процеса на електронна идентификация и автентикация на физически и юридически лица, могат да се интегрират различни средства за електронна идентификация и автентикация, които понастоящем успешно се използват при заявяване на електронни административни услуги, а именно:

- потребителско име и парола;
- ПИК на НАП;
- ПИК на НОИ;
- КЕП;
- електронен идентификатор, издаден по реда на Закона за електронната идентификация (след въвеждане на националната схема по Закона за е-ИД);
- електронен идентификатор на чужд гражданин или на български гражданин, издаден в държава членка на ЕС, различна от България;
- други - УКД на НЗОК, банкова карта;

Ако по отношение на някои средства за е-ИД нивото на осигуреност може да се счита и квалифицира като „ниско“ (по см. на Регламент 910/2014)⁶ съществува и възможност за *двуфакторна автентикация*. Нагледно тази опция може да бъде видяна на страницата на Системата за сигурно е-Връчване - <https://edelivery.egov.bg/>

Системната интеграция на АИС на лицата със системата за е-Автентикация се осъществява съгласно Техническата спецификация за интеграция с хоризонталната система за е-Автентикация, публикувана на следния електронен адрес: <https://github.com/governmentbg/eAuth-v2>.

Към момента единствената възможност за е-идентификация в ЕПЕП е чрез КЕП, но от лимитирани доставчици на квалифицирани услуги (не всички предлагат такива, записани на смарт-карта), което е в нарушение на пазарните принципи и напълно игнорира възможността клиенти на доставчици, вписани в доверителния списък, да се автентикират в ЕПЕП и да имат пълноценен достъп до Портала. Списък на доставчиците е достъпен на: <https://eid.ec.europa.eu/efda/tl-browser/#/screen/tl/BG>.

⁶ Виж и Методика за определяне от лицата по чл. 1, ал. 1 и 2 от Закона за електронното управление на средствата за електронна идентификация, които се използват при заявяване на електронни административни услуги и тяхното ниво на осигуреност, достъпно на: <https://e-gov.bg/wps/wcm/connect/e-gov.bg-18083/1d1ceba5-f3eb-414e-bd0d-40f63f754e8b/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0+%D0%BD%D0%B8%D0%B2%D0%B0+%D0%BD%D0%B0+%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%B3%D1%83%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82+28.04.2021.docx?MOD=AJPERES> или чрез съкратен линк: <https://lega.ly/1wla2>

Обръщаме внимание и на обстоятелството, че повечето физически лица изобщо не разполагат с КЕП, а това не трябва да е причина те да не могат да ползват ЕПЕП и да имат достъп до водените от и срещу тях дела. Основната цел на надграждането следваше да е да се осигури **лесен и безпрепятствен достъп**, без да бъдат заставяни да закупуват допълнителни устройства и да сключват договори за издаване на КУКЕП от конкретни доставчици.

С настоящия сигнал настояваме в Единния портал за електронно правосъдие да бъде *незабавно интегрирана Хоризонталната система за еАвтентикация, разработена и поддържана от МЕУ (ДАЕУ)*, като се осигури целият ѝ спектър от възможности за електронна автентикация в портала, както и да се оптимизира същия за ползване през мобилни устройства. Българските граждани, вещи лица, адвокати и другите потребители на ЕПЕП не трябва да *бъдат заложник на неправилно задание или разработка, която вместо да повиши достъпа до електронно правосъдие го ограничава*.

Не на последно по значение място, следва да се има предвид и обстоятелството, че преди около една година Министерството на електронното управление е възложило на същия разработчик, в качеството му на системен интегратор по чл. 7с ЗЕУ, изграждане на *мобилно приложение за електронна идентификация и електронно подписване – BGID*.⁷ В подписания договор е установен 9-месечен срок за изпълнение на предмета на договора. Лишено от професионална и бизнес логика, а и противоречащо на добросъвестността и дължимата грижа, би било един и същи търговец да разработва по едно и също време несъвместими една с друга системи.

28 Март 2023 г.

С уважение,

адв. д-р Гергана Върбанова

адв. Юлиан Дацев

⁷ <https://egov.government.bg/wps/portal/ministry-meu/press-center/news/dogovormeui0>